

GREGORS MUKTS-KVEDERS (1881-1943)

Novada rakstniecībā ar vairākiem stāstiem un avīžnieka darbiem pazīstams ir Latgales nacionālās atmodas darbinieks un rakstnieks Gregors Mukts-Kveders. Viņš savu sabiedrisko darbu sācis vēl pirms Lielā pasaules kara un ir pirmo novada periodisko izdevumu līdzstrādnieks.

Gregors Mukts-Kveders piedzima 1881.gada 5.maijā Līvānu pagasta Muktu-Kvederu ciemā. Viņa vecāki ir trūcīgi Latgales saimnieki, un dēlam Gregoram pašam saviem spēkiem jācenšas sasniegt augstāko izglītību. Beidzis pagasta skolu 19.gs. beigās, G.Mukts-Kveders kopā ar citiem Latgales izceļotājiem devās uz Pēterpili.

Vēl Latgalē, un vēlāk Pēterpili, viņš papildinās pašmācības ceļā. Ieradies Pēterpilī, G.Mukts-Kveders patvērumu atrod Nikodēma Rancāna dibinātajā Latgales studējošās jaunatnes internātā. Te viņš satiekas ar citiem novada jauniešiem, kas Pēterpilī ieradusies, lai iegūtu izglītību un pēc tam varētu darboties savā dzimtajā novadā.

G.Mukts-Kveders tālāko izglītību iegūst Pēterpils sv. Katrīnas progimnāzijā, kur savā laikā mācījušies un mācās visi pirmie novada kultūras un rakstniecības darbinieki. Viņa skolas biedri ir Antons Skrinda, Aloizs Trasuns un vairāki citi novada latvieši.

Kad Pēterpilī 1902.gadā nodibina Pēterburgas latviešu muzikāliskā sabiedrība ar N.Rancānu un F.Trasunu priekšgalā, G.Mukts-Kveders bija viens no pirmiem šīs organizācijas biedriem.

G.Mukts-Kveders ir viens no pirmiem Pēterburgas latviešu biedrības »Gaisma« dibinātājiem. Biedrības valdē 1908.gada 20.aprīlī tiek ievēlēti -G.Mukts-Kveders, A.Skrinda, F.Kemps, P.Tukišs, A.Laizāns, F.Logins, I.Kindzulis, E.Rudzišs, F.Trasuns, K.Skrinda.

Laikraksta »Dryva« 1908.g. 15.oktobri (Nr.6) publicēti biedrības »Gaisma« vaidēs locekļu un amata vīru vārdi, pie kuriem var iemaksāt ziedojumus un pierakstīties. Minēts, ka G.Mukts-Kveders dzīvo Suvorova prospekti Nr.65 dz.114.

Darbodamies Peterpilī, G.Mukts-Kveders sāk rakstīt arī pirmajos Latgales latviešu laikrakstos. Viņa pirmie literārie sacerējumi - stāsti - parādās laikrakstā »Gaisma«. Pirmajā Latgales periodiskajā izdevumā »Gaisma« jau 1906.gada 16.martā redzam parakstu *G.Mukt-Kveders* zem »Palādas«. Tā ir viena no pirmajām oriģinālpasakām, ko uzrakstījuši latgaļu rakstnieki. Pēc tam Latgalē plaši pazīstamajā laikrakstā »Dryva« jau pašā tā iznākšanas sākumā parādās vairāki G.Mukta-Kvedera raksti. Vairāki ziņojumi no vietām - Līvānu pagasta Latgalē un citi. Zem viņa ziņojumiem atrodam parakstu *Gr. M.*

Pēterpils latgaļu kolonijā G. Mukts-Kveders ir viens no rosīgākiem darbiniekiem. Viņš piedalās visās pirmajās latgaliešu biedrībās un organizācijās. Piedalās Latgales latviešu teātra turnejā - izbrauc ar aktieriem uz dažādām vietām Latgalē.

Piedalās ar saviem rakstiem arī 1912.gadā iznākušajā Latgales laikrakstā »Jaunas Zinias«. Arī tajā parādās vairāki G.Mukta-Kvedera stāsti. Viens no raksturīgākiem ir viņa pastāsts »Gaiļš«, tad vēl »Dzylna, guvu gane« un citi, kam ne tikvien literāra, bet arī etnogrāfiska un nacionāla nozīme. Viela stāstiem ņemta tieši no tautas dzīves. Kad iesākas Lielais pasaules karš, G.Mukts-Kveders atkal ir viens no tiem tautiešiem, kas rūpējas par Peterpilī iebrukušo Latgales zemnieku un viņu ģimeņu likteni. Darbodamies Latgales bēgļu palīdzības komitejā, kas savu darbību uzsāka 1915.gada 28.augustā, G.Mukts-Kveders ir lietišķi mērķtiecīgs. Biedrības darbības pirmajā gadā par priekšnieku tiek ievēlēts G.Mukts-Kveders. Viņš gan aizņemts savā darbā, no biedrības priekšnieka amata drīz (1915.g. 11.septembri) atteicās, un viņa vietā nāca

Vladislavs Rubulis. No līdzdarbības Latgales bēgļu palīdzības komitejā tomēr neatteicās.

G.Mukts-Kveders ir arī laikraksta »Jaunas Zinias« aktieru pulciņa dalībnieks. Rēzeknē 1912.gada 26.decembri sarīkotajā latviešu vakarā R.Blaumaņa lugā »Indrāni« G.Mukts-Kveders spēlē Indrānu tēva lomu. Lugas režisors ir Aloīzs Trasuns. Kā aktieris spēlējis arī »Gaismas« rīkotajos teātra vakaros. Peterpilī 1913.gada 27.aprīlī biedrības »Gaisma« vakarā uzveda J.Sprūgas lugu »Dzeives mutuļūs«, kurā G.Mukts-Kveders tēloja Osoras lomu. Uz skatuves viņam ir bijuši vienmēr labi panākumi.

Pēc 1920.gada G.Mukts-Kveders pārcēlies dzīvot uz savu dzimto novadu Latgali. Ilgus gadus darbojies kā Kalkūnes valsts patversmes saimniecības vadītājs. Brīvās Latvijas laikā rakstnieks un sabiedriskais darbinieks Gregors Mukts-Kveders aktīvi līdzdarbojies vairākos Latgales laikrakstos, sūtot rakstus un dažādi atbalstot Latgales presi.

Vairāki viņa darbi iespiesti laikrakstos »Zemņika Ziņas«, »Jaunō Straume«, mēnešrakstā »Sējējs«. Laikrakstā »Zemņika Ziņas« 1931.gadā tiek publicēts garāks G.Mukta-Kvedera stāsts »Divi liktini«. Būdams ļoti aktīvs, visusīgs un sabiedrisks darbinieks, G.Mukts-Kveders nešķiro, kādai partijai kalpo zināmais laikraksts, līdzdarbojas gandrīz visos Latgales izdevumos.

G. Mukta-Kvedera simpātijas gan pieder Latgales Demokrātiskai zemnieku partijai, kuras priekšgalā bija V.Rubulis, F.Zeps, A.Dzens.

Viņu laikrakstos visvairāk arī publicējas. Pēc laikraksta »Jaunais Vārds« nodibināšanas G.Mukta-Kvedera raksti parādās arī tajā.

Laikrakstā »Zemņika Ziņas« 1931.g. 14.maijā (Nr.17) par G.Muktu-Kvederu atrodam šādu informāciju: »Gregors Mukts-Kveders. 5.maijā pazīstamais latgaliešu darbinieks nosvinēja 50 gadu dzimšanas dienu.

Pēterpilī M.Kv. pievienojas toreiz vēl mazajam latgaliešu inteliģences pulciņam un kopā ar citiem darbojas visās latgaliešu biedrībās. Kad iesāka iznākt »Jaunas Zinias« V.Rubula vadībā, Gregors Mukts-Kveders bija pastāvīgi līdzstrādnieks.

Ar Latvijas nodibināšanos Mukts-Kveders pārbrauca uz Latgali, lai savai Dzimtenei ziedotu savus spēkus. Pašreiz viņš ieņem saimniecības vadītāj posteni Kalkūnes patversmē un bez saviem tiešajiem pienākumiem nododas arī rakstniecībai.